

MUZEUL DE ISTORIE A ORAȘULUI BUCUREȘTI DOCUMENTAR PREȚIOS ÎN SPORIREA EFICIENȚEI LECȚIILOR ÎN ȘCOALA

de FLORICA CEBUC

Creșterea eficacității lecției constituie preocuparea permanentă a cadrelor didactice din școli pentru educarea și instruirea cât mai temeinică a tinerei generații.

Printre tipurile de lecții cu o mare eficacitate, este și lecția la muzeu, deoarece aici se păstrează cu grijă cele mai importante materiale care oferă elevilor posibilitatea să-și îmbogățească reprezentările (despre istorie) și să-și dezvolte sentimentele patriotice.

Studiul diferitelor obiecte și fenomene, cunoașterea intuitivă, ușurează procesul însușirii cunoștințelor de către elevi, datorită faptului că gândirea lor se dezvoltă de la concret la abstract.

Intuiția contribuie la însușirea temeinică a cunoștințelor. Imaginile și exemplele sînt mai ușor de reținut și se întipăresc pentru mai multă vreme. Ușinski, arată, referindu-se la aceasta : „Cine nu și-a dat seama că în memoria noastră se păstrează cu deosebită putere imaginile pe care le-am perceput prin contemplare și că noi ne legăm ușor de asemenea imagini întipărite în mintea noastră“, „...chiar și idei abstracte, care altfel s-ar fi șters repede“. ¹ „Învățați pe copil cinci cuvinte necunoscute și el se va chinui cu ele mult și zadarnic ; legați însă de conținutul ilustrațiilor douăzeci de cuvinte de acest fel și copilul le va prinde din zbor“ ².

Reiese deci că noțiunile și tezele abstracte ajung mai ușor la cunoștința elevilor atunci cînd sînt intuite prin fapte, exemple și imagini concrete.

Această cerință generală a procesului de cunoaștere se pune în mod specific în ceea ce privește predarea istoriei, deoarece fenomenele vieții sociale, în desfășurarea lor istorică, nu pot fi percepute în mod direct în procesul de învățămînt.

Sarcina istoricului — aceea de a-i face pe elevi să înțeleagă caracterul necesar, logic al desfășurării evenimentelor sociale, se împletește cu necesi-

¹ Ușinski, *Pedagogii alese*, vol. II, p. 156.

² Idem, *Din istoria gândirii pedagogice universale, antologie*, vol. I, p. 375.

tatea de a-l face să simtă atmosfera vieții din trecut, să-i dezvolte capacitatea de a-și reprezenta cele mai importante momente ale desfășurării istorice.

Muzeul de istorie a orașului București oferă un bogat material documentar, a cărui putere de evocare contribuie la însușirea exactă a noțiunilor predate dacă este corect întrebuințat.

M-am folosit de materialul documentar al muzeului prin :

— procurarea din timp a unor fotocopii sau citate din documente pe baza unei tematici bine stabilite ;

— ținerea la muzeu a unor lecții de recapitulare și de comunicare de noi cunoștințe ;

— lecții de recapitulare finală în clasă, pe baza materialului documentar procurat de la muzeu, sau

— de recapitulare finală pe baza expoziției volante adusă în școală cu prilejul aniversării celor douăzeci de ani de la eliberarea patriei. Practica predării istoriei a arătat diversitatea formelor în care putem organiza lecția.

Astfel, recapitularea orînduirii comunei primitive și a orînduirii sclavagiste cu elevii unei clase a VII-a la Muzeul de istorie a orașului, care s-a încadrat în cele 45 de minute, a reușit să realizeze sarcina didactică dominantă urmărită în cuprinsul ei, de fixare și sistematizare a cunoștințelor.

În prealabil am stabilit cu elevii felul cum se va desfășura lecția pe baza planului dinainte cunoscut de ei — fiecare problemă sprijinindu-se pe analiza exponatelor.

Elevii au observat unelte și așchii de silex, fosile de animale mari, descoperite în carierile de nisip din jurul Capitalei, care au atestat prezența oamenilor pe teritoriul orașului nostru încă din paleoliticul mijlociu. Observînd uneltele din aramă, piatră, os ca și vasele, obiectele casnice din ceramică, elevii au înțeles că în noua etapă din evoluția societății omenești — epoca neolitică — în care oamenii trecuseră la economia de producător — există o viață înfloritoare.

Zeița de la Vidra — care constituie un unicat în cultura populațiilor neolitice de pe întreg spațiul euro-asiatic a stîrnit admirație.

Marile prefaceri survenite în epoca bronzului, cînd meșteșugurile casnice se dezvoltă, ca și schimbul de bunuri a fost veridic atestate de fragmentele de secure și de cuțit din bronz, vîrfurile de săgeți din silex și bronz descoperite în așezările de pe teritoriul orașului București.

Din vizionarea vitrinelor cu obiecte geto-dace, printre care brăzdare de plug din fier, lingură de turnat metal, topoare, securi și cuțite, cîrlige pentru undiță și vase ceramice, elevii au înțeles că societatea continuă să se dezvolte pe linia agriculturii, a creșterii vitelor și a metalurgiei, răspîndindu-se în special obiectele din fier.

Cîteva fragmente ceramice grecești vase și fragmente de vase romane, au amintit elevilor despre legăturile geto-dacilor cu cetățile grecești și apoi cu romanii.

S-a desprins în concluzie că societatea geto-dacică — în ultimele două secole — ajunsese la un grad și la o calitate de cultură superioară.

Bogăția exponatelor a avut drept rezultat o temeinică consolidare a cunoștințelor. Prompte și complete răspunsurile elevilor au dovedit din plin aceasta.

Cercetarea urmelor trecutului îndepărtat le-a dat prilejul să-și reprezinte concret momente principale ale evoluției societății omenești pe teritoriul patriei noastre în orînduirea comunei primitive și sclavagiste, iar vizionarea vitrinelor ce conțin urme materiale din veacul VI—VII e.n. descoperite pe teritoriul Bucureștilor, în așezările de la Băneasa, Străulești etc., a atestat continuitatea elementului autohton pe teritoriul patriei noastre.

Una din lecțiile de comunicare de cunoștințe ținută la muzeu a fost „Revoluția burghezo-democratică de la 1848 din Țara Românească” cu clasa a VII-a, în cadrul cercului de istorie din raionul „1 Mai”.

M-am orientat asupra acestei teme deoarece Muzeul de istorie a orașului dispune de prețioase exponate din această etapă de seamă a luptei poporului împotriva exploatării, pentru că orașul București a fost nu numai centrul pregătirii revoluției dar și locul unde s-au desfășurat principalele acțiuni ale maselor populare.

După ce s-a arătat că adevăratele cauze ale revoluției s-au aflat în condițiile de dezvoltare economică, socială și politică, iar revoluțiile din Europa nu au constituit decît ocazia dezlănțuirii, principalele materiale din muzeu au fost încadrate logic în expunerea etapelor revoluției.

Exemplarul original al „Proclamației de la Islaz” din 9 iunie 1848, cu semnăturile autografe ale unor conducători ai revoluției, a produs puternice emoții elevilor care au încercat să le descifreze.

Portretele, gravurile originale ale conducătorilor revoluționari, armele folosite în timpul revoluției, desene înfățișînd scene din revoluție ca și tronul și mantia domnitorului Gh. Bibescu, răsturnat de revoluție, au fost privite cu interes de către copii.

În această atmosferă revoluționară creată prin expunerea faptică și concretizată de exponate, citirea versurilor :

„Haideți frați într-o unire
Țara noastră e-n pieire
Aste ziduri și palate
Unde zac mii de păcate
Haideți a le dărîma”

ale poetului revoluționar Ion Catina expuse în muzeu, au produs puternice sentimente patriotice, constituind totodată prilej de consolidare a noțiunii de revoluție.

Astfel, varietatea obiectelor cu care elevii au venit în contact direct le-a asigurat o bază concretă în procesul reprezentărilor și noțiunilor, le-a lărgit cercul de cunoștințe care s-au aprofundat, oferindu-le posibilitatea stabilirii unor legături logice între cunoștințele pe care le aveau.

Recapitularea temei „Lupta poporului nostru pentru independență de-a lungul veacurilor”, ținută cu elevii clasei a XI-a s-a bazat pe o serie de documente, stampe, gravuri și fotografii existente în muzeu, ca și pe o serie de citate din cărți ce se află în biblioteca muzeului.

Lupta pentru independență din veacul al XVI-lea este marcată de victoriile obținute de poporul român împotriva turcilor sub conducerea lui Mihai Viteazul. Victoriile care s-au săpat adînc în inima poporului, trezindu-i conștiința demnității, au fost amintite în documentele vremii.

Pentru întărirea caracterului de veridicitate asupra desfășurării evenimentelor în cadrul erei respective, am citat faptele relatate în cronica lui Baltazar Walter :

„Fără multă întârziere (Mihai) merge asupra Giurgiului situat pe țărmul Dunării . . . îi dă foc și după ce ucide mulțime de turci . . . se întoarce încărcat cu prăzi, la scaunul domniei în București“¹.

Știrea continuă „ . . . un emir venit la București în luna suszisă, împreună cu două mii din cei mai aleși oșteni, cu cincizeci de cămărași ai sultanului și afară de aceștia cu mai mulți ceauși și spahii sau nobili ce săvârșeau cu îndrăzneală tot felul de silnicii, jafuri și desfrînări în orașul (București) ocupă casele cele mai bune și cere poruncitor de la domnul (Mihai), care ședea în apropierea noii mănăstiri² de lângă oraș într-un palat clădit fără întărituri și fără ziduri la malul Dimboviței, zece mii de florini ungurești ca plată și provizii și merinde“³.

Punerea elevilor în contact nemijlocit cu izvorul istoric a întărit caracterul veridic al cunoștințelor căpătate anterior. Astfel, scena trecerii Dunării pe la Giurgiu a armatelor lui Sinan Pașa prezentate elevilor în fotocopie după originalul care se găsește în muzeu, ca și gravura cu arderea de către oștile aliate muntene și transilvănene (octombrie 1595) a Tirgoviștei care era ocupată de turci, a produs mult interes.

Muzeul de istorie a orașului dispune de numeroase exponate cu privire la lupta pentru independență de la începutul veacului al XIX-lea, marcată de mișcarea revoluționară condusă de Tudor Vladimirescu.

Astfel, originalul ciornei proclamației de la Padeș, scrisă de Tudor Vladimirescu la București, fotocopia proclamației din 20 martie 1821, originalul proclamației comandantului turc El-Hagi, gravura ce înfățișează omorîrea eteriștilor și a lui Bimbașa Sava de către turci în 1821, și, în sfârșit, o serie de arme folosite în timpul mișcării, toate acestea au avut rolul de a-i introduce pe elevi într-o măsură deosebită în atmosfera vremii.

Pentruca lecția să capete prospețime și să ducă la creșterea interesului elevilor, am urmărit ca prezentarea documentelor din muzeu, s-o realizez îmbinată cu alte metode și procedee.

Pentru ca lecția să capete prospețime și să ducă la creșterea interesului mane în primul război mondial, elevii au citit „Apelul către cetățeni din 23 ianuarie 1917“, expus în muzeu. „Orașul București este obligat de guvernământul imperial german să procure pînă la 6 seara următoarele : 15.000 plăpumi sau pături, cite 20.000 cămăși, pantaloni, ciorapi de lînd, cite 30.000 briie și veste de flanelă și 1.000 plăpumi...“, neprocurîndu-se cele cerute orașul va fi supus unei strașnice amende. Lecția s-a încheiat prin prezentarea unor scene din timpul insurecției armate din august 1944 etc.

Pentru recapitularea temei la clasa XI-a „Realizări obținute de poporul român sub conducerea partidului în cei 20 de ani de la Eliberare“, (pe baza expoziției volante adusă la școală), am organizat clasa pe mai multe colective, trasînd fiecăruia sarcina de a urmări și pregăti special o parte a mate-

¹ Dan Simonescu, *Cronica lui Baltazar Walter despre Mihai Viteazul în raport cu cronicile interne contemporane*, în *Studii și materiale de istorie medie*, vol. III, 1959, p. 7.

² Biserica Mihai Vodă.

³ Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 68.

rialului, astfel : un colectiv s-a ocupat de prezentarea principalelor momente politice în cei 20 de ani de la Eliberare, scoțind în evidență rolul conducător al partidului. Un alt colectiv a pregătit și expozate pentru „Realizări social-culturale în această perioadă“.

Prezentarea liberă a problemelor ilustrate prin expozate, completările aduse de elevi cu citate din presă, au demonstrat cunoașterea de către ei a realității construcției socialiste, a vieții care a confirmat pe deplin justetea liniei partidului, care a inițiat, organizat și condus insurecția armată din august 1944, sărbătoare pe care întregul popor o întâmpină cu un bogat bilanț de realizări.

Prin prezentarea cunoștințelor cu ajutorul obiectelor din muzeu, elevii au putut să vină în contact direct cu urme ale trecutului, să trăiască în fața lor sentimente de admirație și respect pentru lupta dreaptă a poporului muncitor și pentru curajul conducătorilor comuniști. Această prezentare a stimulat nu numai puterea de înțelegere a elevilor, ci a contribuit și la dezvoltarea sentimentelor lor.

Pregătindu-mă pentru lecție, am căutat să-mi aleg materialele necesare, m-am gândit la metodică folosirii acestora, străduindu-mă să-mi organizez în așa fel lecția încât diferitele părți și metode ale ei să fie subordonate scopului general și să reprezinte ceva unitar și complet.

Materialul documentar pe care l-am folosit a reușit să pună în lumină anumite aspecte ale evenimentelor istorice, contribuind în ansamblu la realizarea sarcinilor instructiv-educative urmărite în predarea istoriei.

